

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг таньгъчин, Элст балгъсна комитетсин болн Хальмг АССР-н Деед Советин газет.

№ 227 (3211)

1958 дж. ноябрин 15

Уннь 20 деншг

СССР-н Деед Советин Президиумин Указ

Академик А. Н. Туполев төрдж гарад дали нас зүүенлэ залгьдуудж, дакад советск авиациг бөсдж-бөргдүүлгьнэ кергт тер ик ач-тус күргент темдгад, Андрей Николаевич Туполеви́г Лени́н ордена́р ачлхин.

СССР-н Деед Советин Президиумин Ахлач К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-н Деед Советин Президиумин Сеглэтр М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1958 джилин ноябрин 9.

Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитетин Пленумин туск

Заньгьлгч сонъсхвр

1958 джилин ноябрин 12-т Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитетин пленум болв.

ЦК-н пленум иим төрмүд күүндв:

1. «1959—1965 джимүдт олн-амтна эдл-ахун делгрлтин контролын тоогьин» тускар КПСС-н XXI хург деер үр Н. С. Хрущевин кех докладин тезисин проект.

2. Школмуд бөөдл-джиргьллэ залгьлдаг батруллгьна болн орн-нутгт эрд-сургуулин системиг цаарандан делгрүлгьнэ туск.

ЦК-н пленум ирлицнэгүү тогтаврмуд авб, теднь эндр барлгдджана.

КПСС-н ЦК-н Президиумин член, КПСС-н ЦК-н сеглэтр үр Н. И. Беляевиг Казахстана КП ЦК-н негдгч сеглэтрт суньгьдсн учрар, ЦК-пленум үр Н. И. Беляевиг КПСС-н ЦК-н сеглэтрин көдлмшэс сулдхв.

1959—1965 ДЖИЛМҮДТ СССР-н ОЛН-АМТНА ЭДЛ-АХУН ДЕЛГРЛТИН ЗУРАН ТООГЬИН ТУСКАР КПСС-н XXI-ч ХУРГ ДЕЕР ҮР Н. С. ХРУЩЕВИН КЕХ ДОКЛАДИН ТЕЗИСИН ПРОЕКТАР

1958 джилин ноябрин 12-т КПСС-н ЦК-н пленумин батлдж авсн токтавр

1. «1959—1965 джилмүдт СССР-т олн-амтна эдл-ахун делгрлтин зуран тоогьин» тускар КПСС-н XXI хург деер үр Н. С. Хрущевин кех докладин тезисин проектлэ зөвшәрхмн.

2. Ур Н. С. Хрущевин докладин тезисиг барт гаргьдж, хургин өмн тер тезисмүдин тускар орн-нутгар күүндвр кехмн.

ШКОЛМУД БӨӨДЛ-ДЖИРГЬЛЛЭ ЗАЛГЬЛДАГ БАТРУЛЛГЬНА БОЛН ОРН-НУТГТ ЭРДМ-СУРГУУЛИН СИСТЕМИГ ЦААРАНДАН ДЕЛГРУЛЛГЬНЭ ТУСК ТӨРЭР ТЕЗИСМҮДИН ПРОЕКТАР

1958 джилин ноябрин 12-т КПСС-н ЦК-н пленумин батлдж авсн токтавр

1. «Школмуд бөөдл-джиргьллэ залгьлдаг батруллгьна болн орн-нутгт эрдм-сургуулин системиг цаарандан делгрүлгьнэ тускар» КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин тезисмүдин проектлэ зөвшәрхмн.

2. Олн-амтна дунд күүндвр кехин кергт тезисмүдин проект барт барлхмн.

3. Школмуд бөөдл-джиргьллэ залгьлда келгьин болн орн-нутгт эрдм-сургуулин системиг цаарандан делгрүлгьнэ туск төриг СССР-н Деед Советин күүндвр тавхмн.

Хө өскөчнрин республиканск хург

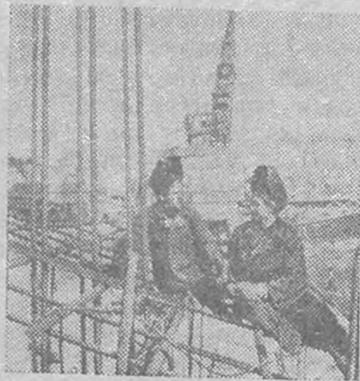
Ноябрин 12-т Элст балгьснд, республикин хө өскөчнрин хург болв. Хургт түрүн нүүрин хөөчнр, фермсин эвлачнр, совхозмудин директормуд, колхозмудин ахлачнр, республикин партийн болн советск органсин көдлэчнр, селәнэ эдл-ахун специалистир орлцв.

Хө өсклгьяр 1958 джилд авсн социалистическ даалгьврмуд нүүцэл-тооцан даругьас барлгдхмн.

гьнэ ашмудин болн 1959 джилд хө өсклгьин цааранднь делгрүллгьнэ болн ноос гаргьлгьинг индүүлгьнэ төрмүдин тускар хург Хальмг АССР-н селәнэ эдл-ахун министр үр М. С. Бабышевиг доклад сонъсад, республикин селәнэ эдл-ахун цуг көдлэчнрүр дуудвр авб.

Эн хургин көдлмшин туск тодрха

КПСС-н XXI-ч хургиг уктдж



ЛИТОВСК ССР. Каунасск ГЭС тосхачнр КПСС-н XXI-ч хург уктдж авсн социалистическ даалгьврн шунмгьагьар күүлэжлхэнэ.

ЗУРГТ: сәәнар көдлэг электросварщикүд: Лисовский Иван болн Трофим ах-дү хойр зурагьан 160—180 процент күүцәнэ.

Дөрлдәнд бәрси диилвр

Яшалтинск района колхоз-муд болн совхозмуд дунд үс саадж авхин төлө болн бндг элэдәр авхин төлө, государствд малас гардг селәнэ эл-уш хулдх зурагьан күүцән кергт социалистическ дөрлдән делгү кегдв.

Эн дөрлдәнд үс саадж авлгьарн болн бндг авлгьарн „Заветы Ильича“ колхоз өмн нүүрт гарв. Эн колхозин саальчнр саалин үкр болгьнас 1999 килограмм үс саадж авцхав эс гилж нидн джилин эн цагинәр болхла 450 килограмм үс улү саадж авб. Октябрь сарла эн саальчнр үкр болгьнас 197,4 килограмм үс саадж авб. Сталинә нертә колхозин саальчнр 123,6 килограмм үс саадж авцхав.

Саальчнр дунд 10 сарин эргид саадж авсн үсәрн Лунна Анна негдгч орм эзлв. Укр болгьнас эн 2220 литр үс авб. Октябрь сард саадж авсн үсәрн негдгч орм Завезенова Люба эзлв.

„Заветы Ильича“ колхоз государствд малас гардг селәнэ эл-уш хулдлгьарн негдгч орм эзлв. Ус орулдж өглгьнэ зурагьан 227 процент, махна—111 процент, бндгнә—170 процент, тосна—124 процент күүцäv.

КПСС-н райком болн района күүдгч комитет „Заветы Ильича“ колхозд соцдөрлдәнд ик диилвр бәрснднь дамдждж өггдг Улан Туг өгв.

Н. КАРПУН.

Газрин хуврлт

Яшкульск района „Кировский“ совхоз 1957 джилин май сарла эн района „Луговой“ совхозла негдлэ. 1954 джилин дамшиттар болхла, эн хойр совхозин эзлжәсн газрт тәрән ургьшго гилж шиндлгдсн. 213 миньгьн гектар газрас, зуг 5,5 миньгьн гектар газрт көк өвс тәрдг бәәсмн, намрар тәрдг хар буудя 5—6 джилин туршарт сольвр угагьар тәргьлдг бәәсмн. Дакад болхла урднь тәрә тәрлгьнә эргч кегддг бәәсмн, өмннь ямаран культур тәрсиг иилгьдж хәләдг бәәсмн.

Өдгә цагт болхла, мана сов-

хоз 13 миньгьн гектар газрт тәрә т а р н а. Э н г а з р т хар буудя, намрар тәргьлдг цагьан буудя, эрдни-шишә, тәрмр суданк өвсн, сорго өвсн, могар өвсн, темсн, малин хотин тарвс болн олн джилә люцерн өвсн ургьна.

Урднь төрүц тәрән гардго хагсу газрт, о д а зер-земш ургьна. Бидн эн джил „Гашу-нский“ совхозин газрт темс тәрәд гектар болгьнас 59 центнер ургьц а в с н болхла, 1959 джил Мухта болн Харзуух гилд хойр салаг боогьад, ус орулад тәрәнә газр ус-

лхвдн. Эн боолгин көвд 30 гектар темс болн 20 гектар тарвс тәрхәр бәәнәвдн.

Дакад болхла бидн джил ирвәс тәрмр өвс тәрлгьинг икдүләд йовнавлн. Эрдни-шишә болн темс тәрх газрт 2 миньгьн тонн бәәрн газрин удобрень (шег-бог) зөбхәр бәәнәвдн.

Урднь тәрән гаршго гилджәсн мана газрт джил ирвәс эрдни-шишә чигн, тәрмр өвсн чигн, темсн чигн, тәрән чигн ик ургьц өгхмн.

Б. ДЖЕВАЛОВ.

„Кировский“ совхозин ах агроном

Загьсчнрин белг

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 41-ч бөниг болн КПСС-н XXI-ч хургиг уктдж Көк тенгьсин загьсчнр дунд делгрсн бргн соцдөрлдән производствени ик диилвр күүцв. Колхозникуд болн көдлмшчнр чидлән нөлгө көдләд, н о я б р и н 7 — с о в е т с к цуг олн-амтна байрта сән өдриг унтә белгәр темдлгьхäv.

Ноябрин нег шинд Каспийск района загьсчнр загьс аньлгьна джилә зурагьан 143,9 процент күргьдж күүцäv. Джилә зурагьасн давулдж 25 миньгьн центнер загьс бәрдж орн-нутгтан орулдж өгх болдж авсн даалгьврн күүцәгьад, ут-туршдан 95 миньгь шаху центнер загьс 10 сарин туршарт бәрв.

„Каспиец“ колхозин загьсчнр айта сәәнәр көдлцхäv. Төрскндән эдн 58 миньгьн

центнер загьс бәрдж өгәд, джилә зурагьан күс-дундур холван давулдж күүцäv. Эн мет узмджтә диилвр „Красный моряк“ колхозин загьсчнр бәрцхäv. 22200 центнер загьс бәрәд, лжилә зурагьан 145 процент күүцäv. „2 я пятилетка“ колхоз чигн джилә зурагьан давулдж күүцäv.

Каспийск загьсна комбинатин көдлмшчнр болн инженерн-техническ көдлэчнр чигн социалистическ дөрлдәнд шунмгьагьар орлцал, Көк тенгьсин загьсчнрла тегш көдлдж йовихана. Олн миньгьн центнер загьс авч консерв кедж, утдж, көргьдж, давсладж гаргьх ик көдлмшиг комбинатин коллектив узмджтәгьяр күүдäv. Комбинатин джилә зурань 53.200 центнер бәәснә орчд 95258 центнер загьсн авгдв эс гилж 179,1 процент болв.

Тенгьст чигн, комбинатд чигн делгрсн бргн ик соцдөрлдәнд кесг зун күүч-көдлсчнр орлцв. Эднәс олнь өмн нүүрт йовдж, улгүр-үзмджтә кевәр көдлцхäv. Загьсчнр Зубков П. Г., Аубекиров К., Надбитов У., Сундетов М. эдн джилә зурагьан гурвагьад, дөрвөгьад, тавагьад холван, күс-дундур, хойр холван III ч кварталин зурагьан күүцәхäv.

Тер нернь туурен загьсчнриг дахдж, шинәс кесг загьсчнр III-ч кварталд бас сәәнәр көдлцхäv. Тедн до-тр „Каспиец“ колхозин ставной шүүгүлин звеноводс Манджиев Н., Садыков С., Шавуленов Е., загьсна моторн савин капитан Рогатин Н. С. болн комбинатин нань чигн көдлмшч йовна.

Л. ОЧЕРСВ.

Муугъар гардлгъна аш

Целинн района III-ч партконференцяс

Малин хот-хол белдлгъяр болн намрин тара тарлгъярн Целинн район дегд ард улдж йовна. „Родина“ колхозд болн совхозмудт мал бсклгъна зура кўцагддяхш. Малас авдг шим шўфсиг государств олрудж бгх зурагъан, эдлахус кўцагдяхш, кесг совхозмуд гарутагъяр кўлдлжйацхана. Иим ик дуту-дундсиг партин района комитетин бюро ардн ордж, негинь олад, дарунь ясрулх эв-аргъ хяах зовта. Хама болв чигн баах дуту-дундсиг цугъарагъинь олдж меддж авхин тблад эдлахусин гардачнрт цаглань саянар донь-нокд болхми билла. Энуг КПСС-н райком кесн уга. Райкомин сеглатрмуд олн зусн совещань кегъад, болх болшго соньсхврумуд цуглулад баахл ягъдж эн тоотиг кўцах билла?

Продук элвгъяр гаргъдж авх эв-аргъ районд элвг баана. Улгурнь, „Ленинский“ совхоз авий. Белдкесн нег центер бясн негдгч фермд 13 арслнь болхла, тер совхозин тавдгч фермд—21 арслнь болв. Овс белдлгънд негдгч ферм 350 мингън арслнь арвлхла, тавдгч ферм 167 мингън арслнь улу гаргъв. Иим ик заагта болдгн—негдгч ферм хамг кўлдмштан механизаци олздж кўлдхл, тавдгч ферм, эвс овалдг машин баагъа баасн бийнь, овс хуралж оваллгъан гарар кесн учр.

Колхозин болн совхозмудин гардачнрин нег совещань дегер малин хот белдхин тускар

ур Чурбанов берк чинрт тбр гидж вела баасн бийнь, „Ленинский“ совхозин тускар улгур авч нег чигн уг келсн уга. Энун тускар келхми билла. Нег совхозин хойр фермд овс белдлгъна ун онь-онгдан болсна тускар келхл, овс ягъдж белдлгъна сян болх, ягъдж белдлгъна му болхинь ил темдгтагъяр медулх билла.

Белдсн овсн унин тускар эн совещань дегер ур Чурбанов ягъад эс келсб? Селаня эдлахун кўлдмшиг тер саянар эс медлг учр, селаня эдлахун района инспекцин бгад баасн то-дигт ухагъан тавдж эс шиндлгдг учр.

КПСС-н райкомин бюро селаня эдлахун ардн ордж саянар эс гардлгън эн мбн. Района эдлахус эн джил зугл 47 мингън тонн силос дарв Силос дарх эрдни-шишгъан малин увлзньгас холд тардж. Силос дарх ногъан овсиг 15 километр газрас зббв. Эрдни-шишгъ малин увлзньг шидр тархми гидж малчнр хаврагъа келцхасми, энуг партин райком учртан авсн уга.

Партин района комитетин болн совхозмудин гардачнрин гардвр му болсн учрар, района эдлахуст хбдн болн бод малин улк элвг болна, малас авдг шим-шўфсн хатар болна. 100 хбднэс зугл 72 хургъд авгдв, зун украс 60 тугъд авгдв. Иим ик дуту-дунд баасиг мела баасн бийнь райисполкомин ахлч ур Сидько учртан авл уга баав, партин райсо-

мин бюро эн тбрт онгъан бгл уга, аюдн тавчкад баав.

Района партин III-ч конференцид уг келцхас делегатнр, нег ухан-санатагъяр келцхав. Партин райкомин сеглатрмуд кадрумдас кўлдмш неклгъан сулдхкв, кўлдмшиг саянар меддж авл уга, медрл угагъяр, селаня эдлахун гардв, партин-бурдлмджин партин-политическ болн эдлахун кўлдмшт баах дуту-дундсиг уурулх эв-аргъ хяагъасн уга.

Конференцид дегер уг келцхасн цуг делегатнр КПСС-н Целинн райкомин кўлдмшиг му гидж тоолцхав, райкомин бюро муугъар гардлгъан делгрулв, кадрумдас сян кўлдмш неклжасн уга, эн учрар партин болн эдлахун кўлдмшт ик дуту-дундс баав гичхав. Эн тоог, конференцид нег дуугъяр авсн токтавр бичгдв.

Конференцид партин райкомин члед, ревизионн комисс болн тангъгчин партин конференцид делегатнр сунгъв.

КПСС-н райкомин пленум болснд, КПСС-н Целинн райкомин негдгч сеглатрт ур П. Б. Зурумхинов, хойрдгч сеглатрт—А. С. Чопорова, сеглатрт—ур Ф. Д. Зубов сунгъгдв.

Целинн района партин конференцид кўлдмшт КПСС-н Хальмг обкомин хойрдгч сеглатрт ур Ц. Саврушев болн КПСС-н ЦК-н парторганин отделин секторин заведующ ур М. Пономарев орлцхав.

М. ГЕЛЬФАНД.

Хёөнэс төл авлгънд—сян белдвр

Яшкульск района „Лиманный“ совхозин теггин икнъкн сян идгта, шимта овсн ургъдг нуурмудта. Эн совхозин газр торгън нооста хб бсклгънд йир сян зокалта.

Эн газрин тиим ик зббр олзлдж 1958 джил „Лиманный“ совхозин хббчнр хббдн саянар чиналдж, тер тоод наяднр хббдн таргъяр бардж, увлд орулджана. Тииглж эн совхозин 14 мингън наяднр хббдэс 80 процентн дундинэс ббдн чината, 20 процентн дундин чината.

Эн совхозин негдгч фермин ах хббч ур Боггаев Очрин отарин хбд цуг дундинэс ббдн чината, ах хббч Н. Полоусовин отарин наяднр хббдин 90 процентн дундинэс ббдн, 10 процентн дундин чината.

Наяднр хббдт кбг тавтгън бурдлмджта, сян чинртгъяр кўцагдхл, тбрсн хургъдин гару багъ болн. Гурвгч фермин, хббнд кбг тавлгъна техник ур Ващенко Надежда Ивановна тууг тоолж бдр боигън 140—160 хббнд кбг тавдж

24 бдрин эргид зурагъан буклнь сян чинртгъяр дуусв 4-ч фермин, кбг тавлгъч техник, ВЛКСМ-н член ур А. Таунаева бас шундж кўлддж, ббрхи цагин эргид 600 наяднр хббнд искусственн кбг тавб. Эн совхозин увлар хургълх гурвн мингън наяднр хббнд сян тохмга хуцмудар кбг тавгдв. Наяднр хббдиг эрт хургъдасн салгъал, хойр сарин эргид амрлгъ бгч, тедн чинань сян боисн учрар, кбг тавлгъна кўлдмш сян кўцврта болв.

Хббнэс сян төл авч, туугън цугтн амд-менд бсклгънд дамшлгта хббчнр ик чинр зууна. Тиим хббчнр манэ совхозд баана. Ах хббчнр: Н. Полоусов, Б. Саксыков, О. Боггаев 6—8 джил хббнд кўлддж йовдхана. Эн хббчнр халладж йовх хббласн сян төл авхар белдвр келжйацхав.

П. Б. БЕЛЬТИНОВ,
„Лиманный“ совхозин ах зоотехник.

Сургъульчнрин производственн бригад

Селаня эдлахун кўлдмшт сургъульчнрин бригадсин орлцлгън тбгсв. Приозерн районд сургъульчнр, нидн джилнла дуньулхл, эн джил саянар кўлдлхав. Эдн 600 гектар газрас эрдни-шишан ик ургъи авцхав.

Хббнэс төл авлгъна замд Ергениск долан джилэ школин 6—7 классмудин сургъульчнр сакманцикуд болдж кўлдл, 780 хургъд асрлж бскв.

Эн школин сургъульчнр хббнэс бригадсар болн малин суртсар кбдидж овс хадлгъна донгъан кургцхав. Хбд киргългъна шин техникла таньлад, хб киргългъна агрегатсар эдн кўлдлхав. Сургъульчнр зуни амрлгъан олзлдж

9348 хб киргъл 38 632 килограм ноос государствад бгв. Сургъульчнр Резвушкина Н., Бадмзев В., Гриценко В., Пивенов Б., Чурюмов В., бдртан 20 гар хбд киргължав.

Районд тосхлтин ученическ бригадс бас кўлдлжав. Эн бригадс Сухотан школин гермуд яслгънд болн эвранны школин ул тавлгънд, орлцсн дегеран 2000 шавр кирпич цокцхав. Эднэ кучар Ергенинэ школд болнцг болн зер-земш хадгълдг склад кегдв.

Эн школин ах классмудин зярм сургъульчнр шофермудин, тракторисгнрин, чолучин болн нань чигн производственн эрдм авцхав.

И. ШАНТАРОВИЧ.

Хальмг АССР-н журналистнрин Ницианэ оргбюрод

Хальмг АССР-н журналистнрин кўлдмшин сургъулин туск тбрмуд, Хальмг республикин журналистнрин Ницианэ оргбюрон заседань дегер кўундгв.

Эн джилин декабрин тўрүн бралд райодин газетсин сеглатрмудин хойр хонга семинар кехми гидж шидвр авгдв. Эн семинар: „Газетд шишлнь бичдг улсла болн раб-

селькормудла кўлдлгън“ гидж тбрар болхми.

Эн заседань дегер „Хальмг унн“ болн „Советская Калмыкия“ республиканск газетсин, Хальмг АССР-н Министрмудин Советд баадг радиогъар зангъллгъна комитетин кўлдлчнрин кўлдмшин медрл ббдлүлгъяр семинар кехми гидж шидв.

1958 джилин ноябрь сарин

хойрдгч бралд Хальмг АССР-н журналистнрин Ницианэ чледин республиканск конференцид кехми гидж оргбюро шидвр авб.

СССР-н журналистнрин Ницианэ чледт газетин кесг кбдлчнр орулдж авгдлхав.

РСФСР-н бичдчнрин I-ч ХУРГИН ОМЫ

Одгэ цагин хальмг түүкин тускар

(Экльнэ 112-ч номерта газетд).

Булгън Мандж хойрин хоернд орлцгч Олзат күүкнэ нерн умшачнрт тодлгднэ.

Нег цагт Булгънла сян йовсн Олзат хббнэ хов тарадж, ур күүкнэ дорацулар седнэ. Түүкин эклд Олзат шудрм, оонла элтэ, багъчудин кбтлврч баадлгъяр, тодрха бишар увлгддхана. Эн күүкнэ сургъульта (сүүлднэ мотористин курет одна), комсомолн зергланд баах наста күүкнэ. Эн күүкнэ барц-баадлнь чигн, кесн хамгн чигн умшсн улст таасгдхш, түүнэ гаргъсн йовдлмудн нег-негиларн ирлцхш. Бийинь ур Булгънн кбгши күүкнэ гидж, чинрань му келдг гундана. Бийасн ах Манджас ямаран чигн уг соньсад уга баадж, мини иньгм гидж, бас чинрань келдж, олна нүүрт зарлна. Мандж терүүгн бурн гнхш.

Бийинь «динлсн» Булгънд хордхларн, «олзата» гидж ховлад, худл занг тарана. Ховинь, худлин тархад амтн донь болна: «занг» Саяни экнд, Шикртд, Шоньхрахнд, Богърад, Хар Уенд кўрнэ.

Оли амтн ягъад худл-үнн хойрин иингъдэс чаддинь медгхш.

Хов тарасн багъ болад, Олзат бршаньгъу уга йовдл татна: тарасн зангнэ орчлнь келад, хару бийурнь ирхлэ, эс медсн болдж, Булгънд кўрдг авч ирнэ. Иигад хов цацад йовсн бийнь, Олзатиг кўн хорхш, оln буршахш.

Олзатин тускар бичч ю санджархнь бас медгхш. Олзатин буршаджах темдг түүкд уга.

Түүкин тускар нег цббкн онц темдг бгх кегр бас учрджана.

Түүкин эклд Мандж развезд дегер нег «хар улан» күүкнэ харгъсна тускар келгдлэ. Ангнн (бблгн) чилгч кўртл тер күүкнэ дэдж манла харгъдяхш.

Наадна (песин) тўрүнд, сцен дегер бу олгата баахлэ, кбшг хаагдхн өмн бргнд чигн тер бу хагдх зовта (чеджар цитатлджана — К. Т.) гнх ухата уг Антон Павлович Чехов келсн. Тер мет, түүкин эклд харгъсн «хар улан» күүкнэ хббнн чигн харгъх зовта, эс гидж тер күүкнэ кегр угагъяр олгата бу мет болдж гарх. Ахар келдэ, ямаран чигн зокъялд улү кўн, улү, кегр уга йовдл учрх зов уга. Зокъялин цуг героймуд, теднэ кесн тоотн цугъяр нег гол-

идейин гардврт йовх зовта. Иим гол сюжетэс хаджисн, салсн, ацлн тоотн элвг болад, орлцсн улсн тоогъарн оln болсарн, түүкин композици (тосхлт) тас уга, кев тату болдж гидж темдлхми.

Түүкд дегд-олн орлчачнр баана, кесг газрин нерн орна; эн кесг орлчачнрин тускар, эн газрмудин, хотдин тускар юн чигн эс келгдд. Ухалхла, Пўрван Бадм, Синтра Точча, Сангъджин Мацна, Ширан Мирдэ гисн нерд умшсн улст ямаран тоолвр орулджана? Юн улсв эдн? Кенд эн списон кегртэв? Эсклэ, тер келгдсн хотдин нердэс газрнь ямарн медгддхан? Уга.

Зармдан автор эн иим болдмн, тер тиим болдмн гидж, умшачнрт сургъмджан бгчх баадлгъяр кегр уга уг келчкнэ. Тернь йир эвго болдж гарна. Эннэ — цомрха йовдл, голыгин темдг биш гидж келд ухан орна.

«Хббт экин гарт бсн күүкдт эрт ухан ордмн» гисн зонал тогтагдд. Эктэ-эктэгъяр бсхлэ, кесгтан муныгхар йовад йовдв? Эрт ухата болхн керит, эрк биш бнчрх зовта? Иим биш. «Ончар бсдхэс күүкд эртэс авкереу, амтнэ ааца медг болна» гнх тоолврн автор кегр угагъяр дегд лавлад келчкдд. Дарунь: «Артист амтн ил угта болна» — гисн «афоризм» генткн тбрнэ. Эн юн гисн ухта уг?



Москва балгъснд Лихачевин нертэ автомобильн завод, торвр угагъяр йовдг „ЗИЛ—157“ гидг ацана машинд ода кедж гаргъдг болв. Эн машинд ик кўчтэ (104 мбрнэ чидлтэ) мотор тавгдддж. Эн машин дүүрнэ ацата бийнь част 65 километр кўргддж гүүнэ. Чолун хаалгъяр эн машин 4,5 тонн аца зббддж чадна.

Эн машин, тбгъсин камер дотрк кииг диглдж чангъадг эс гидж сулдхдг системтэ. Кўнд хаалгъяр йовдж йовсн цагтан шофер машинэ кабинэс гарч булго тбгъсин кииг 0,5-с 3,5 атмосфер кўргддж сулдхддж чадхми. Эннэ, машин саянар, торвр угагъяр холд йовхинь теткнэ.

ЗУРИТ: „ЗИЛ—157“ шин автомобиль кегдэд за- в о д а с гарч йовна.

Мана

РЕСПУБЛИКАР



Багшир заочн сургъуль дасджана

Эн джил Черноземельск районас 17 багшир Сарпулин, Адрхна, Армавирин болн Пятигорский педагогическ институтд заочн сургъуль дасджахана.

Тедн дунд Комсомольск по селкин дундин школин биологин багш Санджиев Лиджи Манджиевич бас дасджана. Ур Л. М. Санджиев 21 джилн туршарт багшар кӱдлджана. Асхи ора, кӱдлшин цаг лавсна хӱбн ур Санджиев дегтрӱн авад шуувргӱн белд-джӱхн давгин узгӱн. Эн джил естественно-географическ факультетин гурвдгч курст шуувр эн ӱгхмн. Эн

школ-интернатин воспитательниц Предыбайко Ольга Алексеевна хавртан госэкзамен ӱгхмн.

Зӱрм багшир нег факультет дуусчкад, хойрдад квалификац авхар оньгдан факультетд орджахана. Тууджин багш Л. Д. Федоров иностранн келнӱ факультетин хойрдгч курс чилӱв. Кумск долан джилн школин директор П. И. Иванов литературин факультетин хойрдгч курс дуусв.

ӱдгӱ цагт заочн дасджах. багшир январск сессийд белдджӱхана

М. БОБАЕВ.

Пропагандистрин семинар

Шидр, КПСС-н Каспийск райком, партийн сургъулин пропагандистрин семинар кев. Семинар деер — „Аӱсӱд марксистск партӱ бурдӱхин тӱлӱ ноолдлгӱн“ гидг лекц ур Н. Левченков умшв. „Алдр Октябрьск революц“ гитг ур С. Кузнецов умшв. Семинарт орлчачнр Прикаспийск загӱсна комбинатур

оч, комбинатин кӱдлмшлӱ таньлдв. Консервн цехин начальник ур Шангин, консерв болн зӱгӱ кӱргӱдг цехсин кӱдлмшиг узулдж, тодрхагӱ ар медулдж, цӱӱлгӱд келдж ӱгв. Семинарт орлчачнр энӱнд икӱр ольган ӱгч, ӱврлгӱ келж соньсцхав.

Н. ВАСИЛЬЕВ.

КПСС-н райкомин пропагандист.

Экин байр

Шкульск района „Лиманнӱ“ совхозас олн багӱчуд Советск Цергт цергдгч йовна. Эн цугтан Тӱрскӱн харсхд белн болхин кергт даӱнӱ болн политическ сургъулян шундж, ухагӱн тӱвдг дасдж йовцхана. Совхоздан производствин ӱмн нӱурт кӱдлдж йовсн мет, тедн цергт чигн нерӱн гаргӱдгч йовхинь тендӱс ирсн бичгӱд узулнӱ.

Шидр Бембеева Бохад тийм бичг ирсн зӱркинь икӱр байр

лулв. Бохан кӱвӱн Бембеев Алексей цергт мордад удан болад уга, болв тер бийнӱ сургъулярн ончта салтсмудин зерглӱнд ирсн нернӱ гарчана. Алексейтӱ хамдан цергдлжӱх комсомольцнр энӱнӱ эк Бохад бичсн бичгӱн теруг икӱр бууляд, тийм сӱн ур ӱскдг, кӱ кесндн ханлтан ӱргцхӱдг.

Иим бичгӱд мана совхозин кӱдлмшчнрин нерид цӱн бишӱр ирнӱ.

Р. МОКИЙ.

Орчулад хӱлӱй. «Артисты — люди откровенные», эсклӱ «Артисты — люди циничные» гидж орчулдхмн. Юньгад? Тер цагт мана артистнр тавн джилн институт тӱгскӱд ирсн, культурин фронтин нӱр церглӱчнрин болдж йовсми. Эрдм-серл олнд тархадж йовсн тер цагин артистнрин тускар тийм буру тодлвр мана умшачнрт ӱлдӱдг болшго.

Урн ӱгин зокӱялд тернӱ тийм, эннӱ иим гидж лавлдж батлджаснд орхнӱ, ӱмтнӱ бӱӱдл, теднӱ кесн тоотиг ӱзӱлӱд сургӱмдлжсн ик болдг. Тийм, иим, тийгдмн, иигдмн гих аацата ӱгмӱд тӱӱкин жанрла ирлцхш. Эн — сургъуль-номин стиль.

Статьян цӱбӱн тӱрин дигинь гаргӱхла, иим болх.

Тӱӱкин голгч героймудн — Булгӱн Мандж хойр — дегд «зӱткӱтӱ» улс болдж гарч. Эднӱ тускар автор эврӱннӱ орман (позициӱ) эздг батлад уга. Тӱӱкд орлчач улсин ӱӱлдврмӱдин «анн чик, энӱгинь умшачнрт ӱлгӱр келж ӱзӱлхмн; тернӱ буру, хаджгӱр, терӱгинь бурушагӱад, умшачнр терӱнд дурго болдгар бичдг ӱзӱлхмн» гих авторин седвр бӱӱх угань медгдхш. Энн чик кӱн, энӱнд кезӱ болвчн иткдг, ицдг болхмн гих герой тӱӱкд уга. Юмна тӱрӱнд Мандж ӱлӱт хойр иим: «ӱлӱт минн энӱкр ур кӱӱкн, энӱнлӱ ӱмн-седкӱян селв-

цдг, ю болвчн даалгӱдгч чадхв» гидж Булгӱн терӱнӱ тускар келдж чадшго. «Мандж минн иткӱтӱ иньгм, залум, кезӱ чигн намаг ӱӱлӱлшго, буру йовдл гаргӱшго» гидж Манджин тускар Булгӱн бас келдж чадшго: кезӱ чигн «хӱлӱцин дуудлгӱр» талдан кӱӱк дахад, Мандж Булгӱннӱ меклчкхмн.

Эдн олн туста ончта кӱдлмш бас кегӱӱд уга. Чин кӱн (положительный герой) болдж гарм бӱӱдлӱт гих ганцхн орлчач бӱӱнӱ: Булгӱн. Болв Булгӱна ӱслтин хаалгӱн дегд зовлнӱта, энӱг дадрдг тоотн ода бийнӱ багӱрад уга. Ноолданд теслцх селмӱр Булгӱн бийӱн агад уга, моральн теслтин кӱчн болгч медрл уга. Булгӱна белт ӱзӱлх хаалгӱ дегд ӱтнӱгӱ, кӱчр.

Эн дегтр, эн кевтӱн ӱлдхлӱ, умшачнрт, тер дотр багӱ наста умшачнрт идейн ӱслтин зер-зев болшго, ямаран чигн сургӱмдгч кӱӱнд ӱгчӱхш.

Дегтрин барт гарсн тӱрӱн ӱнӱгинь умшачнрин, шиндлжсн улсин темдгӱдӱс иштӱгӱр экинӱсн авн сӱл кӱрглн ясад, эс гихлӱ ик зуугинь шинӱс бичӱд, дарук ӱнӱсннн зурӱгвинь шинӱс хӱлӱгӱд, ӱмнӱн идейн ик кӱцл тавӱд, ӱдгӱ цагин, партин тӱвсн даалгӱврмудла ирлцӱгӱр тӱӱкӱн бичдг дуусхла, Балакан Алексей олнд кергтӱ дегтр ӱгч гидж кӱлӱдг болхми.

Азин болн Африкин бичӱчнрин конференц

1956 джилн чилгӱр Дели балгӱснд (Индий), Азин орн-нутгудин бичӱчнрин хург болсми. Тер хурт орлцсн Узбек бичӱч-кӱӱкд кӱн Зульфия хургин орлчачнриг Ташкентд иртӱ гидж дуудла. Энӱчӱс иштӱ. Ташкентд тийм хург кех ухан тӱрдг гарсми.

1957 джилин декабрь сард Каирт болсн Азин болн Африкин орн-нутгудин иньгллгӱн хурт, Ташкентд болн бичӱчнрин хурт ганцхн Азин бичӱ, Африкин бичӱчнриг дуудх шиидвр авгдла.

Колониализмин болн империализмин ӱмнӱс, олн-ӱмтнӱ сулдхзрин тӱлӱ ик гидг ноолда кедж йовх 1 миллиард 600 сӱй кӱӱтӱ Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнрин хурт тер цагас авн ик гидг белдвр эклдг келсми.

Кесг орн-нутгудар белдврн комитетс бурдӱдгсми. Белдврн советск комитет ик гидг кӱдлмш кев. Белдврн кӱдлмшин зурад Африкин болн Азин орн-нутгудин бичӱчнрин произведеньс барлгдгч гаргӱгдхн темдглдсми.

1958 джилн август сарас авн Ташкентд Алжирин, Афганистана, Бирмин, Ганан, Индин, Индонезин, Ирана, Камеруна, Китдин, Монгӱглин, Нигерин, Нийлсн Арабек Республикин, Пакистана, СССР-н, Тайландин, Тунисин, Турцин, Цейлона, Ужи-Африканск Союзин болн Япона элчнр орлцх Ташкентд болх хурт белдврн кӱдлмшиг Азиатск-Африканск белдврн комитет гарддж кесми.

Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнрин произведеньс барлдж гаргӱлгӱр кесг издательствс ик гидг шунмгӱгагӱр кӱдлцхӱв. Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнрин келӱр СССР-т 50 сӱй 270 мингӱн экземплярта 1100 дегтр гаргӱгдв. Зуг сӱӱлин кӱс-дундур джилн дунд азиатск-африканск бичӱчнрин 13,5 сӱй экземплярта 200 дегтр гаргӱгдв. Монгӱгдл монгӱгдл келӱр гарсн азиатск-африканск бичӱчнрин произведеньсн хурангӱгд мана халъмг бичӱчнр — А. Балакаевин, Б. Сагаджиевин, Б. Джимбиновин, С. Байдыевин, Х. Сян-Белгин, Леджнӱ Цернӱ произведеньс барлгдгч.

Китдт Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнрин классическ болн ӱдгӱ цагин 267 произведень 5 сӱй экземплярар гарв.

Ташкентин хург секдгч ӱр Азин болн Африкин орн-нутгудас 185 делегатнр, Италияс, Чехословакас, ГДР-с Грецас, Польшас, Венграс, Румынас, Болгарас, ФРГ-с 160 гичнр цуглрцхав. Эдн деер Австралин 3 бичӱч, американск литератормуд болн кесг олн корреспондентнр ирцхӱв.

Эн хурт СССР, РСФСР, Дунд Азин болн Закавказин республике болн Казахстан орлцв. Москвагӱас, Ленинградас, Украинас, Молдавас, Белорусас болн Прибалтийск республикас гичнр ирцхӱв. РСФСР-с Н. Тихонов толгӱачта 15 кӱн (тер тоод халъмгин делегат) орлцв.

Узбекин нертӱ бичӱч, белдврн азиатск-африканск комитетин ахлч, СССР-н государствин ӱӱлдӱч Шараф Рашидов хургиг секв. Президиумд Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнрин делегацин гардачнр сунгӱгдцхав. Ур Мухитдинов бас президиумд сунгӱгдв Иньдӱс ирсн хойр бичӱч кӱӱкд улс эврӱннн келн-ӱмтнӱ бӱрнӱр, шишлн сав дотр бӱӱсн сӱн ӱнртӱ усар президиумд суусн улсинг цавдгч йӱрӱв. Энӱгӱрн эдн ах хург сӱн кӱцвртӱ болхинг темдглцхӱв.

Ур Мухитдинов эн хургин делегатнрт ур Н. С. Хрущевин илгӱсн йӱрӱлин бичг умшдг ӱгӱд, эн болджах хургин чинрин тускар, колониализмин болн империализмин ӱмнӱс кегч ноолданд олн-ӱмтнӱ ницлтин кергт эн хург ямаран чинртӱ болджахинь сӱн кевӱр цӱӱлгӱдг келв. Эн хурт кесг олн йӱрӱлин бичгӱд ирв, тер тоод Чжоу Эн-лаяс, Дж. Неругӱас, У Нугӱас болн нань чигн улсас. СССР-н бичӱчнрин нерн деерӱс Н. С. Тихонов хург йӱрӱдгч ӱг келв.

Хурт кӱӱдинсн тӱрмӱднӱ:

1. Азин болн Африкин орн-нутгудин литератур болн эрдм делгрлгӱн болн кӱмн-ӱмтнн прогрессин тӱлӱ, келн ӱмтн газадин ӱмӱ уга бӱӱлгӱн тӱлӱ, колониализмин ӱмнӱс, цуг нарт делкӱ тӱвкнӱн бӱӱхнн тӱлӱ кегч ноолданд орлцх нилчн.

2. Азин болн Африкин олн-ӱмтнӱ культур Барун ӱзгин культурла залгӱлда келгӱн.

Пленарн заседаньд эн хойр тӱр тӱвгддгч кӱӱндгв. Эн тӱрмӱдӱс талдан тавн тӱрӱр кӱӱндвр кедж, ним тавн комисс кӱдлв: 1. Бичгӱдин литературин тӱр болн терӱнӱ сургӱмдгч ӱгч чинринь. 2. Литературт кӱӱкд улсин орацх нилчн. 3. Азин болн Африкин орн-нутгудат драматург делгрлгӱн. 4. Литературла радио, кино болн театр залгӱлда келгӱн. 5. Азин болн Африкин бичӱчнрин хооридк иньгллгӱн улм цаарандн ӱргдӱлгӱн.

Восдг ӱг келсн делегатнр ик гидгӱр империализмин провокатормудиг бурушадж, эврӱннн чидлдан иткдг келцхӱв.

Африкин, Араб Дорд ӱзгин, Киприн делегатнрин келсн ӱгмӱд ик га-шута кевӱр соньсгдн. Ангисс Теофрос илгдгч келв: «Ташкентд цуг нарт делкӱн зӱрки цокджана. Би эврӱннн Тӱрскин орнанн зӱрки цоклгӱн ода соньсджанав. Минн Тӱрски эн хургин гаргӱх тууджлч шиидврмӱд кӱлӱджана. Тер шиидврмӱд минн келн-ӱмтнӱ культур ӱдлхд, минн келн-ӱмтн эврӱнн сулдхврн гартан авхд дӱн болх гидж тедн кӱлӱджана. ӱдгӱ цагт Киприн олн-ӱмтн ик гидг зовлнӱта бӱӱцхӱнӱ. Маднд босдг ӱг келдг зӱв уга, гармн боогӱта. Болв манд чидл бӱӱнӱ, удл уга бидн сулдхврн агӱрар кинилдг, эврӱн бийӱн медӱлхвдн».

Хурт кӱӱндгсн тӱрмӱд Ташкентин конференц нарт делкӱн чинр зӱӱдӱхнн ӱзӱлв.

Азин болн Африкин олн-ӱмтн цуг кӱмн-ӱмтнн культурт ямр дӱнӱгӱ ик

нилчӱн кӱргснн делегатнр келцхӱв. Капиталистнр-колонизатормуд олн-ӱмтнӱ культурин делгрлгд ямр дӱнӱгӱ харш болсна тускар келцхӱв.

Американ бичӱч Дюбуа келв: «Бидн гергтӱгӱн хоорн эн хуртг Американ чирӱ ӱзӱлджӱхвдн, бидн хар америкин чирӱ ӱзӱлджӱнӱвдн, энӱгӱрн бидн омгшджанавдн». Негр олн-ӱмтн эврӱннн зӱвин тӱлӱ кеджӱх ноолдана тускар эн келдг ӱгв. Цуг келн-ӱмтнн джиргӱлин тӱлӱ бидн, бичӱчнр эврӱннн чидлӱн ӱрвлл уга ӱгч зӱвтӱвдн, социализм цуг нарт делкӱд делгрх гидж эн келв.

Барун ӱзгин сӱн гисн бичӱчнр китд культурин болн китд олн-ӱмтнн гӱгдгч чинрдгн тускар китдин делегат Чжоу Ян келв. Улгӱрлхд, Гете илгдгч келсн бӱӱдг: «Эдн бӱӱдл-джиргӱлин герлӱт, сарул цевр, альд йовб чигн эдн ухатагӱн ӱзӱлцхӱнӱ».

Хойрдгч тӱрӱр Расул Гамзатов сӱӱхн ӱг келв. «Литератур болн эрдм, колониализмин болн империализмин ӱмнӱс ноолдх зӱвтӱ, газадин келн улс энӱнӱ олн-ӱмтнн даджрад бӱӱхлӱ, йоста бичӱч кӱн тагч бӱӱдг чадшго. Гаргӱсн экиннн нульмс ӱзсн кӱвӱн метӱр эдн тӱрски олн-ӱмтн харсцхӱх зӱвтӱ. Колониализм олн-ӱмтнӱ культурла эндӱрдг болшго, ӱмтнӱ дуулсн дууг бомбсн луклгӱна, тӱмр чӱдрин дууг кӱдгжин дуунла эндӱрдг болшго. Драйзериг Даллесла, Ромен Ролланн парашютист Массюла, Диккенсиг Монтомерлӱ эндӱрдг болшго, бузр батхнас кӱлтӱ ке кевс шатадж болшго. Дӱӱнӱ кӱнд цагт, немш-фашист булагӱчнрин ӱмнӱс ноолддж йовх цагтан Гейнег болн Гетег барлгд билӱвдн, бидн эдннр Геббельслӱ чигн, Гелслӱ чигн эндӱрсн угавдн.

Бидн советин бичӱчнр альд бӱӱдг болв чигн, ямаран келӱр келдг болв чигн эврӱннн гермӱдӱсн болн кишлакисн цуг нарт делкӱг ӱзӱнӱвдн. Бидн эврӱннн олн-ӱмтнӱ нерн деерӱс цуг нарт-делкӱлӱ кӱӱнджӱнӱвдн. Цуг нарт-делкӱн олн-ӱмтн бидн зӱркин дурлнӱвдн...»

Олн ӱмтнӱ ни-негнн ӱзӱлгч эн хург, эн джилн октябрь сарин 7-с авн 13 кӱртл болв. Цуг нарт-делкӱн бичӱчнрӱр нерӱдгдсн дуудвр нег дууггар батлдж авгдв, 20-25 минутин туршарт ик гидг халун, байрта кевӱр ӱмтн альхан ташлдж зогсцхав. Тууджин йовудт Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнр эврӱннн ни-негнӱн чинр ӱзӱлдж чадхиг цуггар медцхӱв.

1960 джил ним хургиг Каирт кех шиидвр авгдв. Китдин болн Монгӱглин бичӱчнрлӱ харгӱдг кӱӱндснӱс, мана халъмг келн ӱмтнӱ алдр эпос «Джангӱр» Китдт монгӱл келӱр барлгдгч гарч, даругӱас китд келид орчулдгч гархмн.

Ташкентд болсн хургас иштӱ мана халъмг бичӱчнрин ӱмн ик тӱрмӱд тӱвгдджана. Негдвр болхла, эн хургин шиидврмӱд сӱӱнӱр даслгн, нег ӱлӱ «Цуг нарт-делкӱн бичӱчнрӱр зӱрӱлгдсн дуудвр» медж авлгн. Хойрдвар, советин олн-ӱмтнӱ ӱдгӱ цагт кедж кӱцӱдгч йовх тӱрмӱдин тускар, тӱвкнӱн бӱӱлгӱн тӱлӱ болн олн-ӱмтнӱ джиргӱлин тӱлӱ кедж йовх советин олн-ӱмтнӱ ноолдана тускар эврӱннн зокӱямудтан ӱзӱлдж бичз зӱвтӱвдн.

Азин болн Африкин, цуг нарт делкӱн, мана советск бичӱчнрин зокӱямудиг халъмг келн орчулдгч барлдж гаргӱлгӱна тӱр бас мана ӱмн тӱвгдджана.

Азин болн Африкин, цуг нарт делкӱн, мана советск бичӱчнрин зокӱямудиг халъмг келн орчулдгч барлдж гаргӱлгӱна тӱр бас мана ӱмн тӱвгдджана.

Хурт кӱӱндгсн тӱрмӱд Ташкентин конференц нарт делкӱн чинр зӱӱдӱхнн ӱзӱлв.

Азин болн Африкин олн-ӱмтн цуг кӱмн-ӱмтнн культурт ямр дӱнӱгӱ ик

СУСЕН Аксен.

Азин болн Африкин орн-нутгудин бичӱчнрин Ташкентск хурт орлцсн делегат.

НИЧГӱ Тӱлӱ.

Цаалгвэр

Күүкд улсин болн багъчудин куч-көлс харлгын

Күүкд улст залу улсла адлар кудамш кех, амрагид гарх, эрдм-сургъуль дасх болн социальн тег-квр авх зов Советин конституц ог-на. Күүкд улсин цогц-махмудин залу улсла адл биш болдг учрар, экин зов хархин кергт күүкд ул-синг куч-көлс харх кесг зүсн зов советин законодательствд халагдс-ми.

Күнд болн махмуд-цогид гемайн халдагдг производствин кудамшт, газр дор кудамш кудамшмудт күүкд улсин болн 18 күрэд уга багъ-чудин куч-көлс орулдшго. Күнд ачагъ зоблгид болн орглгид күүкд улсин төлө темдгә кеджән баян. 20 килограммас улү ачагъ зобх болхла шишилг гар терги огтдг зовтә. Күүкд күүг саата болон уч-рар кудамшт эс авхла, энүгәр ша-тдг джалв мөнгыни хаехла, тинм улс заргын засгла харгъулгдхмн.

Сбөггин кудамшт саата күүкд күн кудамш, дакад 4 сара саата болон авн, теднә бийеасн зов угагъар, командировкд илгәдхмн биш.

Саата саамдан, кукәр күүкдтә бол-си учрар күүкд күн гини кудамш хаддхалә, тинм күүкд күүг урд авчасн джалв мөнгыни багъруалго, гини кудамшт орулдг болхми.

Саата болон учрар сулдхвр огх-ларн торхасн урд 56 өдр, төрснә хөөн 56 өдр сулдхвр огхми. Керм төрсн цагтан түрү-зүдү үзхлә, эс гидж икр күүкд гаргъхла, төрснә хөөн огдг сулдхвринь 70 календарн өдр күргдг икүлдг болхми.

Кудаджәх күүкд улст предприя-син администрац саата болон учрар сулдхвр огхларн, терүилә харгъу-лдж джилә дарани сулдхвринь огх зовтә. Эн заамд 11 сар кудлен эс кудлен болг чигн сулдхвринь огч болхми. Сулдхвр авсн кудамшч күү-кд донь мөнгыни социальн страхо-вани мөнгынас авдми. Профсоюзин член, куч-көлснә стажн 3 джиләс багъ эс болхла, донь мөнгыни күү-дин авдми. Төрснә даянә инвалид-мүд, урдин партизанк йовсн күүкд улс, орден зүүгъачир бас ним донь авчадми. Кудамшч күүкд улс новат-ормуд, производствин нүүрт йовач-ир болн 18 күрэд уга улс куч-көлснә стажн нег джиләс багъ эс болхла 100 процент донь мөнг ав-дми.

Куч-көлснә стажн 2 джиләс багъ эс болхла, 18 күрэд уга улст нег джилә стажа болхла сулдхвр-инь түрүн 20 календарн өдртин, олдг мөнгыниинь 75 процентинь, цаарандк өдрмүдтинь бүклдән оггд-ми.

Күүкд улст тасрхан уга стажн негынас хойр джил күртл болхла су-лдхвринь түрүн 20 календарн өдртин, олдг мөнгыниинь гурвна кесн хойр хүвин, цаарандк сулдхвринь өдрмүд-тинь бүклдән оггдми. Профсоюзин член биш кудамшч күүкд улсд цуг саам-дин, олдг мөнгыниинь гурвна кесн хойр хүвин, сулдхврин цуг өдрмүдтинь өггдми.

Сулдхвринь түрүн өрәлинь донь мөнгынг урдасн тосдж авдми, хой-лгч өрәлинь мөнгынг тер предри-ятсд джалв мөнг өгдг өдрмүдтә авдми.

Предриятс болн учреждениес куд-аджәх күүкд улсин баах баадл-джи-гълини болн куч-көлснә цаарандн

яерулкин төлө предриятсн болн учреждениесин гардачир, саата болн төрснә хөөн авсн сулдхвринь чилх-лә, күүкд улсин бийенинь сурвар-тедн 3 сар күртл негр сулдхвр, джалв угагъар огтхә гидж СССР-н Министрмүдин Советин 1956 джилн октябрин 13-д гаргъсн тогтаврт бич-гдемн. Энүнас талдан күүкд гарсн учрар кудамшән хайн күүкд улсд, керм күүкд гаргъсн авн нег джил давл уга кудамшт орхла, тасрлан уга стажн тоолгдхми.

Кудамшин өдрлә, кукәр күүкдтә эдг күүкдтан хот огтхә гинәд, гурви дундур час болгн өрәл часа сулдхвр өгдми. Тингдг сулдхлгәна цагн кудамшин өдрт тоолад мөнгыни өг-дми. Кукәр күүкдтә экин кудамшт эс авхла, эн учрар авдг джалвинь хаех-ла, гемшгдсн күн заргъла харгъдми. Саата болн нег джил күрэд уга на-ста күүкдтә күүкд күүг администрац эрк биш кудамшасн сулдхвр учрта болхла кудамшасн сулдхкларн, таг-гын профсоюзин Советәс шишилг зов авчкәд сулдхдг чадхми.

Багъ наста улсин цогц-махмуд күүц чангъгьрдж батрад угаг тоолад, багъ наста улсин куч-көлс харгч кесг зүсн кеджә Советин куч-көлснә законодательств батлв. 15 нас күрэд уга багъчудин кудамшт бичә автха гисн йовсн баян. 18 нас күрэд уга

улсин, күнд болн эрүл-мендг хорлан халдагдг кудамшт кудадж болшго. 16 нас күрэд уга багъчудин кудам-шин өдрн 4 час, 16 наснас 18 насн күртл наста багъчудин — 6 час ба-тлгдемн. Эднә күцәх зовтә нормн бае багърулдсми. Багъ наста улсин кудамшин үн, ахр цагт кудадг болв чигн, бүкл өдр кудленә адл тоолдг мөн. 16 нас күрэд уга багъчудин тө-лө күнд юм үүрх-зобх нормн бае темдгдемн.

Болзасн улү болн сбөггин кудамш (10 час асхнас 6 час өрүн күртл) дакад ачагъ ачлгәна, ачагъ буул-гылгәна кудамш 18 нас күрэд уга багъчуд кехми биш гисн закан бә-анә. Эднә джилә дарани сулдхврн нег календарн сар батлгдемн.

Күүкд улс болн 16 нас күрэд уга багъчуд капиталистическ орду-лт күчр гидгәр даджрднә. Күүкд улсин, бичкдүдин болн 16 нас күрэд уга багъчудин даджргын — теднә куч-көлснә үнинь багъруалгәнас медднә. Залу улсин кесн кудамшлә адл кудамш кесн күүкд улс США-д залу улсин олен мөнгыни 30-50 про-центинь өгнә, Англид — 50-60 про-центәс улү биш, бичкдүд болн 16 нас күрэд уга багъчудин олврин мөн-гыни күүкд улсин олдгәс зовәр багъ. Бичкдүдин кудамшин өдрн бодүн улсин кудамшин өдрлә адл кеджә-тә.

Мана ори-нутт, социализм динлен орид тас ним биш. Күүкд улсин бол-н 16 нас күрэд уга багъчудин куч-көлснә мана ори-нутт советск за-кан харна, теднә эрүл-менин хар-сдж киямжән өгнә, күүкд улсин болн 16 нас күрэд уга багъчудин бас шумсгагъар коммунистическ обще-ств тосхачир кехәр цуг эв-аргынн хаянә.

Б. ВАНЬКАЕВ,

Хальмг таньгчин совпрофин инспектор.



Октябрин герлтә хаалгъар

Алдр Октябрьск социалисти-ческ революцин 41-ч өдниг цуг прогрессивн күмн-амтн ик гидг байртагъар темдглв. Со-ветск улсла хамдан, эн ончта өдриг, Алдр Октябрьн туг дор-шин джиргъл тосхдг йовх со-циалистическ лагерин ори-нутгудин, цуг нарт делкән куч-көлсчир темдглчхәв.

Октябрин байрин өдриг Кит-дин 600 сай олт-амтн мана ори-нутгла ах-дуугъиняр инь-гилч седклтәгъар тосцхав. Ноябрьн 6-д Пекинд болсн, Алдр Октябрьн өднд нерәдсн байрин хург леер, Китд СССР хойрин ницән — социализм бол-н коммунизм күти динлхд эрки чинртә таалн болсн де-ерән, Хол Востокд болн цуг нарт делкәд төвкнүн бәалгәнә күчтә тушгн болажана гидж темдглгдв. Шанхайн промыш-ленность эн джилн 9 сарин эргид, 1957 джил өгсн про-дукцас 40 процент ик продукц өгв. Ноябрьн 7-д Китдин шах-термүдин бәрсн әвртә гидг динлврмудин тускар зәнгл-гдв, эдн 10 сарин эргид ори-нуттан 221 сай тонн нүүрс өгәл, джилә даалгъвран зовәр давулдж күцәв.

Алдр Октябрьн 41-ч джилн өдниг Польшд келгн — социа-листическ ори-нутгудин ниц-лтиг, Советск Союзла иньгл-лгн эндршго батиг үзүлгч күчтә демонстрац болв. Вар-шавд бәах Советск посольств-ин герин өбр, эн өдрмүдт, кесг олт делегаци ирдж, со-ветск олт-амтнлә иньгллгән улм батлхар шиндсән келдж медүлчхәв. Польшин "Трибу-на люду" газет сән өдрлә гар-сн номертан иигдг биччә: "Польшин делгртин дотр-лундин улн социалистическ хуврлтин хаалгъ болджах мет, бас нарт делкәл мана газдин улмә уга, тустан бәалгәнә ган-чн бат тушгн — социалистическ түрүн ори-нутгла ах-лү болж иньгллгн болн цуг социали-стическ лагерлә Польш хагъцг уга ницлттә болджахиг Польш-ин эгл олт улс эврәнн сед-кл-ухандан батлдж медв".

Алдр Октябрьн өдн болдж-ахас иштә олт күн орцлгъ-та митингс, хургуд болн де-монстрац Чехословакд, Болгар-т, Венгрт, Румынл, наадк чигн социалистическ госуда-рствсар болв.

Осдж, батрдж йовх соци-алистическ лагерь — Октябрь-ск социалистическ революцин идеян күцлт болджана гилж Кремлевск Ик Бәашнәгд кесн гинчлүлггн келсн эврәнн үглән Н. С. Хрущев заав. Социалистическ ори-нутгуд-ин гардачир советск олт-амтнд илгәсн йөрәлмүдтән, Октябрьн уудәсн, нарт делк-әд түрүн болгч социалисти-ческ госудаств, цуг социа-листическ лагерин алдр кү-цл — коммунизмүр йовлггиг толгъалдж йовна гидж онц темдглджәнә.

Алдр Октябрьн динлвр, ка-питалистическ ори-нутгудин куч-көлсчирин хаалгъиг гер-

лткнә, тер куч-көлсчир бас-манла хамдан эн алдр өдниг кецхәв. Американ-советск иньгллгәнә национальн Со-ветин президент, тоомсрта зу-рарч Р. Керн, советск олт-амтнд илгәсн сән өдрин йөр-әлән, Октябрьск революцин өдн цуг күмн-амтнд эрки чинртә йовдл болджана гидж темдглдг бичджәнә. Эн өдн-

иг Лондона, Парижин, Ран-гуна, Токион болн нарт дел-кән цуг ори-нутгудин кесг олт балгъсдин куч-көлсчир оларн митинг болн хургуд кедж темдглв.

Алдр Октябрьн өдниг кел-гн альдн болв чигн төвкн-үн бәалгъ харсх, күмн-амтнн прогрессин төлө ноолдх лоз-унгстагъар кедгв.

Американцнр Даллес-Эйзенхауэрин политикин тускар

Американ Соединенн Штатст ноябрин 4-д болсн сенатормуд, элчнрин пубатин члед болн штатсин губернатормуд сунь-гын суньгъвр деер, ода йос гардджах республиканск пар-ть ик гидгәр динлгв. Аме-риканск конгрессин (парламе-нтин) деед палатд — сенатд — республиканцнр зулг 34 орм авб, демократическ партин эл-чнр болхла — 62 орм авб. Сунь-гъврин өмн демократическ партъ сенатд зулг хойрхн ормар улү бәасиг тоолхла, ола эн то нег улү ончта. Эл-чнрин палатсин члед болн штатсин губернатормуд сунь-гылгн бас республиканск партъ ик му аш үзүлв. Эй-зенхауэрин республиканск правительствин газдин болн дотадин политикиг суньгъз-чнр ик гилгәр эс таасджихиг суньгъврин диг герчлдж үзү-лджәнә гидж американск бар-рин бийн эврән илдн бич-джәнә. Республиканск партин өмнәс дуугъан өглгъарн аме-рикин олт-амтн теднә полити-киг бурушаджана. Англин "Дейли геральд" газетин нью-йоркск корреспондент ииглж бичджәнә: "Джон Фостер Дал-лес кеджәх даянә моткә деер заньгърлгн американцнриг

цуцрав... Алви өслгн, кудам-ш уга бәалгн болн үн өс-лгн тедниг цуцрав. Эйзенха-уэрин правительств дилгдхд эн тоог герчлггс донь бол-синь мелхин төлө, уульнид эгл улсла куундхлә болад бәахмн "

США-г ода заллжах улс Китдин Олт амтнә Республи-кин туст деерич дәврлгъ кегч политик бәрджәхн республи-канск партин сүүриг улм икәр салвл гидж кесг газетс заадж бичджәнә. Эн туст, суньгъвр деер Ноулэндин динлгдлгн йир ончта. Китдлә дәалдхмн гигәд зогсл уга түкрәд бәа-дг эн күн эврәнн кавдиде-ран Калифорния штатин гу-бернатор болхд тәвсн бәасн.

Динлвр бәрсн демократиче-ск партъ эврәнн өкерг төрәри бас республиканск партәс эс йилгәрдгинь темдглх кергә, эн партъ бас ик капиталин магнатсин сә хаянә. Болсн бийн, суньгъврин аш амери-кин олт-амтн өдгә цагт яма-ран уха-седкл бәрджәхиг сәй-нәр медүлджәнә. Гардгч ул-син политикиг США-д улм-улм икәр бурушаджахаг сунь-гъврин аш үзүлджәнә.

В. ХАРЬКОВ.

Төрсн ори-нутгин урвачирин туст гаргәсн шиидвр күцәгдв

Хальмг АССР-н газриг немшин гдх болдж шиидгснә тускар булагачир цаг-зуур эзджәсн цагт кучр гидг күнд йовдл гаргәдг, олт-амтсиг өршәнлггү угагъар алдж йов-чхасн, Төрсн ори-нутгин урвачир — Миалер А. В., Демьяновский А. Т., Бедрик А. К., Волчан-Волчанов И. П. болн Прохвятилов Л. И. Северо-Кав-казск даянә округин даянә трибуна-лар хамгин ах цааджлгнла — ха-

мана газетд барлгдла.

Миалерн, Демьяновскийн, Бе-дрикн, Волчан-Волчановин болн Про-хвятиловин гаргәсн үүләр Северо-Кавказск даянә округин даянә три-буналин шиидврн СССР-н Деед Заргъ батлв.

Тер деер заагдсн улсин тускар гаргәсн шиидвр күцәгдв.

Редактор МУКЕБЕНОВ Д. М.

Республикин "ХАЛЬМГ ҮНН", "СОВЕТСКАЯ КАЛМЫКИЯ"

газетс

октябрин 1-шинәс авн 1959 джилд бичгдәгъ эклв.

Бичгдлгәнә үннь:

джилдән — 52 арслнъ 20 деншг;

өрәл джилдән — 26 арслнъ 10 деншг;

нег сардан — 4 арслнъ 35 деншг.

"Союзпечати" республикин, балгъсна, райодин отделенс болн залгылдана отделенс, почтальонс бә-гн цугъар газетд бичгдлгъ кеджәнә.

Редакцин хайг: Хальмг АССР, Элст балгъсн, Ленинә проспект, 35. Телефонь: редакторин — 2-63, ответсекретарин — 1-66. партийн, селәнә эдл-ахун отделмүдин — 2-09, бичгүдин, культурин отделмүдин, бухгалтерин 1-62.